

Adam Rządkowski

"Organizacja i ewidencja personalna 1. Pułku Strzelców Bytomskich oraz Baonu Szturmowego Bytomskiego (styczeń-kwiecień 1921) : teksty źródłowe", oprac. Paweł Parys, Katowice 2015 : [recenzja]

Studia Muzealno-Historyczne 10, 281-282

2018

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rec.: *Organizacja i ewidencja personalna 1. Pułku Strzelców Bytomskich oraz Baonu Szturmowego Bytomskiego (styczeń-kwiecień 1921). Teksty źródłowe*, opr. Paweł Parys, Muzeum Śląskie w Katowicach 2015, ISBN 978-83-62593-66-6

W 2015 r. nakładem wydawnictwa Muzeum Śląskiego ukazało się opracowanie źródłowe, dotyczące ewidencji personalnej i struktur dwóch jednostek polskich formacji zbrojnych – 1 Pułku Strzelców Bytomskich oraz baonu bytomskiego szturmowego – z okresu ich funkcjonowania przed wybuchem III Powstania Śląskiego (styczeń–kwiecień 1921).

Teksty źródłowe jednostki zebrał i opracował dr Paweł Parys, pracownik naukowy Muzeum Śląskiego. Dokumenty zachowane w zbiorach Instytutu Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku dostępne były dotychczas w Polsce jedynie w formie mikrofilmów.

Publikacja we wstępie prezentuje chronologię konspiracji na terenie powiatu bytomskiego, a zawarte dane pozwalają na ocenę sił polskich w omawianym powiecie w latach 1919–1921. Przypomina czytelnikowi, że w czasie kolejnych powstań istniały aż cztery formacje polskie noszące w nazwie Pułk Strzelców Bytomskich, co wraz z omówioną ponadto we wstępie strukturą organizacyjną kolejnych formacji konspiracji polskiej na terenie powiatu bytomskiego jest niezwykle cennym wskazaniem, ułatwiającym zrozumienie publikowanych źródeł.

Autor we wstępie starannie objaśnia charakter dokumentów, poddając je krytycznej analizie. Nie ogranicza się bowiem tylko do wyliczenia kolejnych jednostek czy dat, lecz zamieszcza swego rodzaju genezę i chronologię działalności konspiratorów okresu trzech powstań śląskich, uwzględniając tło historyczne, warunki działalności i potencjał materiałowy, jak choćby uzbrojenie (co ciekawe, autor wspomina o tym, że dowódcami trzech batalionów 2 Pułku Strzelców Bytomskich, sformowanego po upadku I powstania śląskiego, byli oficerowie 4 Pułku Piechoty Legionów).

W opracowaniu na niemal 200 stronach przedstawione są dosyć szczegółowe wykazy, obejmujące listy nazwisk żołnierzy kolejnych pododdziałów (kompanii, batalionów) oraz terenów, z jakich pochodzili żołnierze wchodzący w skład omawianej formacji. Zestawienia zostały transliterowane, co jest dodatkowym plusem publikacji, umożliwiającym zapoznanie się czytelnika z językiem epoki.

Poza wstępem kolejne rozdziały tworzą obszerne wykazy z danymi osobowymi dla każdego pododdziału, podzielone na kompanie piechoty i kompanię szturmową dla każdego batalionu. Treści zamieszczone w wykazach, pierwotnie w tabelach, ze względu na niemożność zamieszczenia w oryginalnej formie zostały przedstawione w postaci danych opatrzonych legendą literową odpowiadającą stosownej rubryce. Zawierają one, prócz imion i nazwisk oraz miejsca i daty urodzin, najczęściej także: podstawowe informacje o przebiegu dotychczasowej służby wojskowej – rodzaj służby/broni, okres służby i stopień w hierarchii armii macierzystej, ewentualnie posiadane uzbrojenie, aktualny adres zamieszkania, stan cywilny, informacje o rodzinie oraz – co chyba najciekawsze – subiektywne opinie o charakterze każdego z opisywanych żołnierzy, przede wszystkim odnoszące się do jego postawy względem odradzającego się Państwa Polskiego oraz idei konspiracji śląskiej.

W niektórych przypadkach znajdują się bardziej obszerne biogramy dowódców poszczególnych pododdziałów oraz opisy reorganizacji wybranych jednostek.

Ważnym uzupełnieniem wydawnictwa jest zamieszczony na końcu publikacji indeks osobowy.

Opracowanie powyższych źródeł stanowi niewątpliwie cenne uzupełnienie, dość bogatej, bibliografii poświęconej walkom o przynależność Górnego Śląska do Polski, a w szerszym zakresie także historii regionu.

Opr. Adam Rzadkowski